

SAMRÅDSREDOGÖRELSE, samråd 3

Baggensstäkets kulturresevat

Bakgrund

Syftet med kulturresevatet är att bevara, utveckla och tillgängliggöra området värdefulla kulturmiljöer och biologiska mångfald. Fornlämningar, kulturhistoriska lämningar samt park- och trädgårdshistoriska inslag ska bevaras och utvecklas, liksom området gamla hållmarkstallskogar, lövrika barrskogar, lövskogslundar och strandzoner. Syftet är också att inom ramen för bevarande av kulturmiljöer och biologisk mångfald tillgodose behovet av ett tätortsnära naturområde för rekreation.

Reservatets kulturhistoriska värden är knutna till områdets strategiska läge vid vattenvägen in mot Stockholm med försvarshistoriska, kommunikationshistoriska och bebyggelsehistoriska lämningar från skilda tider. Områdets naturvärden är främst knutna till gamla träd, såväl tall som ädellöv, med biologiskt värdefulla strukturer. Rekreativsvärdet består av kombinerade kultur- och naturupplevelser samt närheten till vatten.

Förslag till Baggensstäkets kulturresevat har varit på samråd två gånger tidigare under 2010 och 2016. Efter båda samråden har reservatsbildningen inväntat detaljplaneprocessen för detaljplanen Sydöstra Lännersta 2 (område W) som vann laga kraft den 16 november 2023. Natur- och trafiknämnden beslutade den 22 april 2025 §75 att skicka reservatshandlingarna på ett nytt samråd under perioden 6 maj 2025 till och med 17 juni 2025.

Yttranden under samråd

Följande remissinstanser har inga synpunkter på förslaget eller avstår från att yttra sig:

- E.ON
- Försvarsmakten
- Käppalaförbundet (sent inkommet)
- Länsstyrelsen i Stockholms län
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
- Nacka Energi AB
- Nacka vatten och avfall AB

- Naturvårdsverket
- SGU
- Stockholm Exergi
- Södertörns brandförsvarsförbund
- Vattenfall Eldistribution

Följande remissinstanser har synpunkter på förslaget:

- Boo Miljö- och Naturvänner
- JM AB
- Kommunstyrelsen i Nacka kommun
- Kultur- och fritidsenheten i Nacka
- Lantmäterimyndigheten i Nacka kommun (KLM)
- Miljö- och stadsbyggnadsnämnden i Nacka kommun
- Nacka Miljövårdsråd
- Naturskyddsföreningen i Nacka kommun
- Region Stockholm
- Riksantikvarieämbetet
- Sjöfartsverket
- Skanova (Telia Company) AB
- Skogsstyrelsen
- Svenska kraftnät
- Trafikverket

Inkomna synpunkter

Inkomna synpunkter från fastighetsägare inom reservatet

1. **JM AB** är lagfaren ägare till fastigheterna Nacka Lännersta 1:12 och Nacka Lännersta 1:13 (gemensamt "Fastigheterna"). Fastigheterna ligger inom det område som Nacka kommun har föreslagit ska utgöra ett nytt kulturreservat – Baggenstäkets kulturreservat.

JM uppfattar att den mark inom Fastigheterna, som enligt detaljplanen är utlagd som allmän platsmark (park- och naturmark) ska ingå i det kommande reservatet. JM motsätter sig bildandet av det aktuella kulturreservatet. Bolaget ser inget skäl till att inrätta ett reservat på platsen. Dessutom är det JM:s uppfattning att de föreslagna föreskrifterna är alltför begränsande.

Enhetens kommentar. Marken inom fastigheterna är till största delen planlagd som NATUR men även PARK i detaljplanen för *Sydöstra Lännersta 2 (Område W)*. Inom området finns två fornlämningar, slagfält och även mer sentida kulturhistoriska lämningar. Fastigheten Lännersta 1:13 har också höga naturvärden, klass 2. Enheten bedömer därför att det är lämpligt att skydda området som kulturreservat för att bevara de kulturhistoriska värdena och naturvärdena för framtiden.

Inkomna synpunkter från kommunala nämnder

2. **Kommunstyrelsen i Nacka** (sammanfattat yttrande) ställer sig positiva till reservatsbildandet, dess föreskrifter och skötselplan som bidrar till Nacka kommuns klimat- och miljömål i klimat- och miljöprogram 2025–2040. Framför allt bidrar reservatsbildandet till målet om ett grönare Nacka med livskraftiga natur- och vattenmiljöer. Kommunstyrelsen ser att reservatet stärker både ekologiska och sociala värden och är ett betydelsefullt område för närrekreation i Boo. Tillskapandet är också ett viktigt steg i målet om 30 % skyddad natur som är en del av inriktningsmålet att Nackas gröna och blå miljöer ska öka varje år. För målet om att Nackas bidrag till den biologiska mångfalden ska öka bidrar bildandet av reservatet till att bevara ett område med höga naturvärden.

Att eldning endast är tillåtet vid anvisade grillplatser kan minska risken för skogsbrand, vilket är positivt i ett förändrat klimat där brandrisken ökar i perioder av höga temperaturer, låga nederbördsmängder och perioder av värmebölja.

Sammantaget bedöms reservatsbildandet bidra till Nacka kommuns ambitiösa klimat- och miljömål och visa på hur kulturvärden och naturvärden kan bevaras och utvecklas på en och samma plats och bidra till rekreativa värden och upplevelsevärden för nackaborna.

Enhetens kommentar: Enheterna noterar synpunkterna och delar kommunstyrelsens bedömning.

3. **Kultur- och fritidsenheten i Nacka** (sammanfattat yttrande) välkomnar det aktuella förslaget och tillstyrker syftet som skapar en tydlig balans mellan kulturmiljövärden, naturmiljövärden, biologisk mångfald samt behovet av tätortsnära naturområden för rekreation. Enheten ser gärna utökat samarbete mellan enheterna/nämnderna till exempel när det gäller informationsinsatser, kulturpedagogik och skyltning.

Enheten ser positivt på att de synpunkter som kulturnämnden framförde i sitt yttrande från april 2016 i stor utsträckning har beaktats och integrerats i det reviderade materialet. Under kommande år planeras för att utveckla digitala möjligheter för nackabor och besökare att ta del av historiska skildringar i området och enheten ser gärna ett utökat samarbete mellan enheterna/nämnderna till exempel när det gäller informationsinsatser, kulturpedagogik och skyltning.

Enhetens kommentar: Enheten noterar synpunkterna och ser fram emot ett utökat samarbete mellan enheterna och nämnderna kring området.

4. **Miljö- och stadsbyggnadsnämnden i Nacka** (sammanfattat yttrande) ställer sig positiv till bildandet av kulturresevatet och har inga förslag på tillägg eller

ändringar. Nämnden konstaterar att förvaltaren ges stort handlingsutrymme i skötselplanen och bedömer det som positivt eftersom det är ett kulturreseptat. Nämnden ser särskilt att de planerade buffertzonererna mot fastigheter och vägar är en lösning som kan underlätta tillsynen och minska påverkan från framtida exploateringsåtgärder på reservatet.

Nämnden vill informera om att vissa åtgärder kan komma i konflikt med andra lagar och skyddsintressen. Särskild hänsyn behöver tas till avvägningen mellan kulturmiljövårdens behov av röjning och naturvårdens krav på bevarande av äldre träd och skyddsvärda arter. Då stora delar av området omfattas av strandskydd bör det även säkerställas att nödvändiga dispenser inhämtas innan åtgärder genomförs. Rutiner för prövning enligt kulturmiljölagen, artskyddsförordningen och miljöbalken behöver säkerställas av förvaltare och tillsynsmyndighet.

Enhetens kommentar: Enheten noterar synpunkterna och delar nämndens bedömning. Exempel på andra lagar som gäller i området finns under rubriken upplysningar i reservatsbeslutet och rutin för att hantera dessa finns hos förvaltare.

Inkomna synpunkter från övriga remissinstanser

5. **Boo Miljö- och Naturvänner och Naturskyddsföreningen i Nacka**
(sammanfattat yttrande) ser med glädje att kulturreseptatet Baggensstaket nu kommer att inrättas efter närmare tjugo års planeringsprocess. Kulturreseptatet Baggensstaket blir tillsammans med Skogsö naturreservat och Trollsjöns naturreservat en del i ett mycket värdefullt natur- och kulturstråk. Föreningarna är positiva till att vattenområdet har utökats men menar att samrådet borde ha inväntat den marina inventeringen och att resultaten av den ska integreras i handlingarna innan beslut.

Föreningarna anser vidare att hela Ryssberget i väster med den fornminnesförklarade skansen på höjden ska bevaras intakt och borde ingå i kulturreseptatet. Detta gäller även Gammeluddens parkytor med större träd, kärr och gräsytor och del av Skogsstyrelsens registrerade naturvärdesobjekt.

Föreningarna ser ingen motsättning för att i ett kulturreseptat även värna områdets stora naturvärden men påpekar att avvägningar ständigt kommer behöva göras mellan kultur- och naturvärden vid varje enskild åtgärd. Exempelvis när det gäller att skapa ett pedagogiskt historielandskap, friläggning av forn- och kulturlämningar från träd- och buskvegetation samt ta fram visuella samband. Det finns även andra områden där avvägningar kan behövas och utredningar behöver tas fram, exempelvis bekämpningsmetoder för invasiva arter, slagfältets utbredning, trädgårdsantikvarisk utredning med flera.

Föreningarna anser att det är bra att cykling i terrängen inte är tillåten men vill heller inte att cykling ska tillåtas på Lugna promenaden som går genom området. Vidare är

föreningarna positiva till att mörker värnas i föreskrifterna vilket är mycket värdefullt för nattaktiva djur.

Enhetens kommentar: Detaljplanen för Sydöstra Lännersta (område W) har vunnit laga kraft och delar av Ryssberget är i planen kvartersmark med byggrätter. Området kan därför inte ingå i reservatet. Enheten delar bedömningen att både kultur- och naturvärden kan värnas i reservatet och avvägningar kommer att ske i varje enskilt fall. Skötselplanen har tydliga målbilder för de olika platserna och utredningar kommer tas fram vid behov för att inte skada kultur- eller naturvärden. Cykling är idag tillåtet på lugna promenaden och då det idag inte finns några konflikter ser enheten ingen anledning att göra ytterligare inskränkningar i föreskrifterna mer än att cyklister hänvisas till grusade vägar.

6. **Länsstyrelsen i Stockholms län** har granskat inkomna handlingar och sett över ändringar från tidigare samråd 2016. De förslag till justeringar som Länsstyrelsen lyfte fram i samrådet 2016 har i de nya handlingarna iakttagits. Länsstyrelsen har ingen erinran mot bildande av kulturreseptatet.
7. **Lantmäterimyndigheten i Nacka kommun (KLM)** har noterat följande. Enligt fastighetsbildningslagen 3 kap. 2 § andra stycket ska lantmäterimyndigheten ta hänsyn till bestämmelser i ett kulturreseptat. Fastighetsbildningsåtgärder ska ske så att syftet med bestämmelserna inte motverkas. Även om syftet motverkas får ändå fastighetsbildning ske om sakägaren har fått ett särskilt medgivande för uppförande av en byggnad eller att företa någon annan därmed jämförlig åtgärd i strid mot bestämmelserna. Sådan fastighetsbildning får ske i den omfattning som behövs för att medgivandet ska kunna utnyttjas.

De delar där det i detaljplan DP 691 är föreskrivet kvartersmark för bostad och vattenområde för bryggor för intilliggande bostadsfastighet kan fastighetsbildning kunna komma att bli aktuell i form av till exempel avstyckning eller fastighetsreglering. Lantmäterimyndigheten bedömer inte att kulturreseptatets syften skulle motverkas vid en sådan fastighetsbildning.

I övrig har lantmäterimyndigheten inga synpunkter.

Enhetens kommentar: Enheten noterar synpunkten.

8. **Nacka Miljövrårdråd** (sammanfattat yttrande) ser enbart positivt på det föreslagna Kulturreseptatet såsom det beskrivs i handlingarna och har några smärre synpunkter:
 - Eftersom det är ett kulturreseptat kommer det sannolikt att krävas större skötselinsatser än vad ett naturresseptat normalt kräver.

- Nacka Miljövårdsråd konstaterar att mycket av marken inom reservatet är privatägd och att det inte sägs mycket om vilka överenskommelser som har fattats med markägarna och undrar om detta är förtydligat i B-föreskrifterna.
- Anslagstavlor bör tillverkas så att de kan stå emot väder och vind. Texten bör vara stor och lättläst.
- För att synliggöra fornlämningarna inom det föreslagna naturreservatet och för att göra det möjligt för besökaren och betraktaren att uppfatta den topografi som omgav de stridande på 1400-talet och 1700-talet så är det lämpligt att gallra i vegetationen.
- Terrängkörningslagen (1975:1313) som reglerar körning i terräng med motordrivna fordon (även eldrivna) ska vara giltig i hela reservatet.
- Cykel eller sparkcykel ska inte få användas på stigarna inom området, grillning bör vara tillåten på anvisad plats.
- ”Lugna promenaden i Boo” samt ”Kulturpromenaden” till Boo gård och Baggensstaket ska finnas kvar inom området.
- Vid grusning av gångstigar ska naturgrus och inte krossgrus användas.
- Det är bra att det iordningställs en lekplats inom reservatet och ännu bättre om den också inkluderar besökstoletter.
- Nacka Miljövårdsråd anser att det bör vara restriktivt med tillstånd att sälja egentillverkad alkohol via gårdsförsäljning inom Kulturresevatet.
- Flera namnförslag har diskuterats och Nacka Miljövårdsråd uppskattar det slutgiltiga valet av namn: Kulturresevatet Baggensstaket.

Enhetens kommentar: Enheten delar bedömningen om att det kommer krävas mer resurser för att iordningställa kulturresevatet än vad som normalt är fallet vid naturreservatsbildning. Inom ramen för detaljplanen för Sydöstra Lännersta 2 (område W) pågår två lantmäteriförrättningar där majoriteten av marken inom reservatet ska övergå till kommunen och markägarfrågor hanteras inom ramen för detta. Skyltar kommer att anläggas enligt samma skyltkoncept som i övriga reservat och texterna anpassas så att det är tillgängligt för fler att läsa. Terrängkörningslagen gäller i hela reservatet och cykling begränsas till grusade vägar. Eldning får endast ske på anvisad grillplats som i dagsläget inte pekats ut utan anläggs om behov finns. Grusade stigar anläggs enligt Naturvårdsverkets vägledning och med ett så naturligt utseende som möjligt. Inga besökstoletter kommer att anläggas i reservatet. Frågan om försäljning av alkohol är inte aktuell inom reservatsområdet. Synpunkter som berör detaljplanen för Sydöstra Lännersta (område W) tas inte med i denna samrådsredogörelse.

9. **Region Stockholm** (sammanfattat yttrande) är positiv till att Nacka kommun arbetar för en kulturresevatetsbildning i det aktuella området. Området är sedan 1989 utpekad som en miljö av regionalt intresse.

Region Stockholm kan konstatera att det finns vissa motstående intressen i skötselplanen, där kultur- och naturvärden ställs mot varandra. Det gäller

exempelvis syftet med reservatet, som lyfter de kulturhistoriska sammanhangen och kulturmiljöns läsbarhet men även värdet av biologisk mångfald. Exempel på motstående intressen kan vara att skapa tydligare siktlinjer för ökad läsbarhet av kulturmiljön, samtidigt som det finns ett stort naturvärde i att behålla träd. Ett annat exempel är hantering av trädgårdsväxter som numera betecknas som invasiva och som därför bör bekämpas, samtidigt som de har ett kulturhistoriskt värde. Region Stockholm anser att det vore en styrka att hitta rutiner och en samsyn i efterföljande skede, så att olika skötselåtgärder förstärker och inte motverkar olika värden. Det är positivt att förslaget uppmärksammar att ytterligare utredning avseende kulturmiljöhänseende krävs, i samband med eventuella restaureringsåtgärder för fiskbeståndet.

Region Stockholm noterar att vattenområdet ingår i ett riksintresse för kommunikationer, sjöfart - farled och ser positivt på att förslaget inte nämner några invändningar mot sjötrafiken. Region Stockholm framför att man är medveten om att sjötrafiken bidrar till viss stranderosion och att regionen arbetar med att minska effekterna av exempelvis svall från fartygen.

Enhetens kommentar: Enheten bedömer att det går att bevara både kultur- och naturvärden i det aktuella området genom att göra avvägningar i varje enskilt fall. Flera utredningar kommer behöva tas fram, exempelvis en trädgårdshistorisk utredning. Denna kommer sedan vara vägledande i skötseln av parkområdet. För att tydliggöra var siktlinjer kan tänkas förstärkas kommer detta redovisas i text under generella riktlinjer i skötselplanen och utsiktsplatser markeras i skötselplanekarta. Dessa siktlinjer kommer endast att upprättas om de inte påverkar områdets naturvärden negativt. Arter som är eller upplevs som invasiva är ett problem i reservatet och kommer bekämpas. Avvägningar görs av vissa arter i små bestånd som kan härledas till områdets trädgårdshistoria.

10. **Riksantikvarieämbetet** ställer sig positiv till att Nacka kommun bildar Baggensstäkets kulturreservat, då området hyser mycket höga kulturmiljövärden, inklusive ett biologiskt kulturarv, samt höga rekreations- och naturvärden. Myndigheten ställer sig bakom Nacka kommuns bedömning att kulturreservat är den lämpligaste skyddsformen för området. Ur ett nationellt perspektiv kompletterar Baggensstäkets kulturreservat övriga kulturreservat i landet, genom att spegla både försvarshistoria och sommarvillabebyggelse, men innehåller också unika kulturmiljövärden som är kopplade till de viktiga farlederna i Stockholms skärgård och Slaget vid Stäket.

Under rubriken "Syftet ska uppnås genom att" står det i den andra punkten att "forn- och kulturlämningar hålls fria från träd- och buskvegetation där så är möjligt utan att naturvärden påverkas negativt". Riksantikvarieämbetet anser att denna punkt ska tas bort, då trädens rötter skadar lämningarnas konstruktioner och skulle trädet falla förstöra konstruktionen. Buskvegetation på och intill lämningarna

försvårar i sin tur både synligheten och upplevelsevärde. Denna punkt i syftet harmonierar inte heller med bevarandemålet för skötselområdet Fornborgar/skansar, då lämningar ska vara väl synliga och skyddas mot skador orsakade av rötter. Syftets fjärde punkt ställer sig Riksantikvarieämbetet tveksam till, då det inte framgår hur begränsad visualiseringen blir på grund av naturvärdena.

Riksantikvarieämbetet anser att ett tillägg bör göras i punkt B11.

11. flytt eller nedtagning av träd som fallit eller riskerar att falla över stig, väg, fast egendom, *och/eller bryta sönder fornlämning eller kulturhistorisk lämningsskonstruktion.*

Riksantikvarieämbetet instämmer med bevarandemålet för skötselområdet Fornborgar/skansar i skötselplanen. Under rubriken Löpande skötsel, i första punkten bör ett tillägg göras.

- Stenskansarna röjs fria från vedartad växtlighet vart 5:e år. Växtlighet med höga naturvärden bevaras, *under förutsättningar att forn- och kulturlämningar inte skadas.*

Riksantikvarieämbetet ger rådet att förtydliga följande punkt, under rubriken Löpande åtgärder i skötselområdet Park:

- Röjning och gallring där reservatsförvaltaren finner det lämpligt.

Riksantikvarieämbetet anser att punkten är för generellt skriven och blir därmed svår att följa upp och tillsynas om den har uppfyllts.

Enhetens kommentar: Enheten bedömer att det går att bevara både kultur- och naturvärden genom att avvägningar görs i varje enskilt fall. För att förtydliga kommer bergskansarna och jordskansarna skiljas åt i skötselplanen då de har olika förutsättningar, exempelvis kan jordskansarna betas. Fornvårdsåtgärder planeras i samråd med länsstyrelsen. Flera utredningar kommer behöva tas fram, exempelvis en trädgårdshistorisk utredning. Denna kommer sedan vara vägledande i skötseln av parkområdet. För att tydliggöra var siktlinjer kan tänkas förstärkas kommer detta redovisas i text under generella riktlinjer i skötselplanen och utsiktsplatser markeras i skötselplanekarta. Dessa siktlinjer kommer endast att upprättas om de inte påverkar områdets naturvärden negativt. Punkten B11 i föreskrifterna samt punkt ett under löpande skötsel i skötselplanen med avseende på *Fornborgar och skansar* förtydligas enligt Riksantikvarieämbetets förslag. Under rubriken löpande åtgärder i skötselområde Park, punkt 3, förtydligas att åtgärder sker i enlighet med den trädgårdsantikvariska utredning som ska tas fram.

11. **Sjöfartsverket** (sammanfattat yttrande) noterar att farled 530 som är riksintresse för kommunikationer, sjöfart enligt 3 kap. 8§ miljöbalken, ligger inom reservatet. Sjöfartsverket har inget att erinra mot bildande av kulturreseptatet, under förutsättning att farleden inte påverkas negativt, men har synpunkter rörande föreskrifterna.

I området för det föreslagna kulturreseptatet finns SSA, Sjösäkerhetsanordningar. Dessa syftar bland annat till att undvika olyckor och det är viktigt att deras funktion bibehålls i vatten och på land. De kan behöva flyttas, repareras, nyetableras och det kan finnas behov av att röja sly eller buskar för att bibehålla siktlinjer. Sjöfartsverket stödjer därmed, av sjösäkerhetsskäl, undantaget ”D.8” för SSA i de föreslagna föreskrifterna.

Inom området finns också skyltar för fartbegränsning. Sjöfartsverket anser att det ska finnas ett undantag för att underhålla och eventuellt sätta upp sjövägmärken (skyltar). Ny skyltning kan behövas om exempelvis en fartbegränsning eller ett ankringsförbud skulle utfärdas i, eller intill, reservatet i framtiden.

Sjöfartsverket stödjer, av sjösäkerhets- och tillgänglighetsskäl, undantaget ”D.9” i de föreslagna föreskrifterna som gör det möjligt att underhålla farleden och säkerställa farledens djup.

Enhetens kommentar: Föreskriften D8 ändras till: Nyetableringar och underhåll av sjösäkerhetsanordningar och sjövägmärken samt underhåll av objekt utpekade som riksintresse för sjöfarten eller andra objekt väsentliga för sjöfarten.

12. **Svenska kraftnät** (sammanfattat yttrande) påpekar att de i framtiden kan komma att behöva ha tillgång till området.

Enhetens kommentar. Enheten noterar synpunkter och justerar beslutet för att inte försvåra eventuellt behov i framtiden av tillgång till området.

13. **Trafikverket** har granskat remisshandlingarna och har inget att erinra mot att ärendet prövas positivt. Kulturreseptatet berör riksintresse för kommunikationer, farled 530 Baggensfjärden- Halvkakssundet. Sjöfartsverket bör därför få möjlighet att yttra sig i ärendet. Trafikverket ser positivt på att underhållsåtgärder av farleden är undantaget från föreskrifterna.

Enhetens kommentar. Enheten noterar synpunkten, Sjöfartsverket har fått handlingarna på remiss.

14. **Skanova (Telia Company) AB** har markförlagda teleanläggningar inom området. Skanova önskar att så långt som möjligt behålla befintliga teleanläggningar i nuvarande läge för att undvika olägenheter och kostnader som uppkommer i samband med flyttning. Skanova behöver ha möjlighet att underhålla ledningar i området och önskar att hänsyn tas till detta.

Enhetens kommentar. Enheten noterar att ledningar finns inom reservatsområdet. Möjlighet att underhålla ledningar finns specificerat under D-föreskrifterna.

15. **Skogsstyrelsen** förordar att området får ett permanent skydd. Områdets skogar har höga natur-, kultur- och sociala värden vilket väl motiverar att området skyddas som ett kulturresevat. Skötselplan och beslutshandlingar är väl motiverade och Skogsstyrelsen har inga övriga synpunkter. Viktigt att medel för skötsel av resevatet långsiktigt tillhandahålls till resevatsförvaltaren.

Enhetens kommentar: Enheten noterar synpunkten. Medel att förvalta resevatet kommer att avsättas i budgeten.

Ändringar efter samråd

Efter samrådet har följande ändringar gjorts.

I beslut och föreskrifter:

- Resevatsgränsen har ändrats. Större delen av vattenområdet har tagits bort, området ovanför parkeringen som ligger utanför resevatet har tagits bort och några små justeringar har gjorts utmed Djurgårdsvägen och östra delen av Siverts väg. Detta gör att resevatet inte längre berör områdesbestämmelser för *Södra Boo del av Lännersta, Bo, Backeböl och Bergholmen i Nacka kommun*, OB2.
- Uppgifterna om markägare har förtydligats för fastigheterna Lännersta 1:18 och 1:17.
- Arealen för resevatet har uppdaterats i tabellen på sidan 1 i beslutet.
- Föreskrift A11 har förtydligats att det gäller *resevats* skötsel, tidigare stod det *områdets*.
- Föreskrift B11 har ändrats till: flytt eller nedtagning av träd som fallit eller riskerar att falla över stig, väg, fast egendom, *och/eller bryta sönder fornlämning eller kulturhistorisk lämningsskonstruktion*.
- Föreskriften C8 har fått ett tillägg att bara gälla på land.
- Föreskriften D8 har ändrats till: Nyetableringar och underhåll av sjösäkerhetsanordningar *och sjövägmärken* samt underhåll av objekt utpekade som riksintresse för sjöfarten eller andra objekt väsentliga för sjöfarten.
- Text under rubriken *Ärendets beredning* har uppdaterats.
- Text under rubriken *Resevats angränsning* har uppdaterats efter den nya gränsdragningen.
- Text under rubriken *Pågående markanvändning* har uppdaterats efter den nya gränsdragningen.
- Text under rubriken *Förenlighet med översiktsplan, detaljplan och hushållningsbestämmelserna* har uppdaterats efter den nya gränsdragningen.
- Beslutskartan och fastighetskartan har uppdaterats.

I skötselplanen:

- Alla kartor har uppdaterats med den nya gränsen för resevatet.

- Under rubriken *Generella riktlinjer* har det förtydligats att kronor från fallna träd får plockas ut.
- Texten om siktlinjer har förtydligats och flyttats från avsnitten *Lövrík barmaturskog* och *Hällmarkstallskog* till *Generella riktlinjer*. Den nya skrivningen är: *siktlinjer kan i ett inledande skede försiktigt förstärkas mellan utsiktsplatser i reservatet genom att shy eller yngre träd med en maximal ålder på 15 år eller under 20 centimeter i brösthöjdsdiameter tas ner, exempelvis genom att friställa grövre ädellövträd och tallar. Ingen ek, senvuxna träd eller övriga träd med naturvärden tas ner.* Utsiktsplatser sätts ut på skötselplanekartan på de tre skansarna.
- Under skötselområdet *Fornborgar/ skansar* i skötselplanen har bevarandemålet förtydligats och bergskansarna skiljts från jordskansen.
- Under skötselområdet *Fornborgar/ skansar* i skötselplanen, rubriken Löpande skötsel, första punkten har ändrats till: Stenskansarna röjs fria från vedartad växtlighet vart 5:e år. Växtlighet med höga naturvärden bevaras, *under förutsättningar att forn- och kulturlämningar inte skadas.* Andra punkten har kompletterats med att *shyvegetation hålls nere.*
- Texten under skötselområdet *Blandskog* har uppdaterats efter att ytan minskats.
- Under rubriken löpande åtgärder i skötselområde Park, punkt 3, förtydligas att åtgärder sker i enlighet med den trädgårdsantikvariska utredning som ska tas fram.
- Texten under skötselområdet vatten och vassområde har uppdaterats efter att gränsen ändrats och en marin inventering genomförts sommaren 2025.
- Skötselplanekartan har förtydligats med markeringar för utsiktsplatser.

Marlene Sjöneby
Enhetschef
Natur- och stadsmiljöenheten

Anna Herrström
Kommunekolog
Natur- och stadsmiljöenheten